

Ritfregnir

Rit um málstöðlun

Kristiansen, Tore & Nikolas Coupland (ritstj.). *Standard Languages and Language Standards in a Changing Europe*. Oslo: Novus Press. 2011. (239 bls.) ISBN 978-82-7099-659-9.

Kristiansen, Tore & Stefan Grondelaers (ritstj.). *Language (de)standardisation in Late Modern Europe: Experimental Studies*. Oslo: Novus Press. 2013. (404 bls.) ISBN 978-82-7099-741-1.

Árið 2009 var svonefndri SLICE-áætlun hleypt af stokkunum með tveimur vinnustofum í Kaupmannahöfn. SLICE stendur fyrir „Standard Language Ideology in Contemporary Europe“ og felur í sér víðtækt rannsóknarsamstarf milli evrópskra fræðimanna. Sjónum er beint að þróun staðalmála og breytingum í málstöðlun í nútímanum, einkum m.t.t. hugmyndafræðilegra forsendna hennar. Frumkvæðið að áætluninni kemur frá Kaupmannahöfn en fræðimenn og rannsóknarstofnanir í fjölmörgum Evrópulöndum eiga aðild að henni (sjá nánar: <http://lanchart.hum.ku.dk/slice/>). Bækurnar tvær, sem báðar eru greinasöfn, eru fyrsti afrakstur samvinnunnar og þær eru m.a. forvitnilegar í tengslum við þema þessa heftis af Orði og tungu.

Í fyrri bókinni er lagður fræðilegur grundvöllur að áætlunum rannsókn- um innan vébanda SLICE-áætlunarinnar. Hún skiptist í þrjá hluta. Fyrst er inngangur eftir ritstjórana, Tore Kristiansen prófessor í Kaupmannahöfn og Nikolas Coupland prófessor í Cardiff, þar sem bæði er fjallað ítarlega um fræðilegan ramma rannsókna og ýmis grundvallarhugtök sem snerta málstöðlun, hugmyndafræði og málviðhorf og gerð grein fyrir efni og efnis- skipun bókarinnar. Því næst eru þrettán greinar sem hver um sig fjallar um stöðu mála í tilteknu málsamfélagi („Community reports“), þ.á m. grein um íslensku, „Language ideology and standardisation in Iceland“, eftir Stephan Pax Leonard og Kristján Árnason; önnur málsamfélög sem fjallað er um eru Austurríki, Danmörk, England og Wales (enska), Finnland (greinar bæði um finnsku og sænsku), Þýskaland, Írland (írsku), Litháen, Holland, Noregur, Svíþjóð og Wales (velska). Í síðasta hluta bókarinnar eru fimm greinar undir yfirskriftinni „Theoretical contributions“ þar sem fjallað er um til- tekin fræðileg viðfangsefni sem snerta rannsóknaráætlunina með dæmum

úr ýmsum tungumálum. Þar er m.a. fjallað um fjölmiðlamál og áhrif þess á þróun staðalmála, bæði mál hefðbundinna fjölmiðla eins og útvarps og sjónvarps og málnotkun í nýjum rafrænum miðlum, og um eðli breytinga á (opinberri) málnotkun á síðustu árum og áratugum, hvort þær felist heldur í því að viðmiðin sem staðalmálið byggir á hafi tekið breytingum (demotisation) eða í því að staðalmál séu á undanhaldi (destandardisation).

Í síðari bókinni eru kynntar fyrstu niðurstöður rannsókna innan ramma SLICE-áætlunarinnar. Eins og í fyrri bókinni skrifa ritstjórnir, sem í þessu tilviki eru Tore Kristiansen og Stefan Grondelaers prófessor í Nijmegen, ítarlegan inngang þar sem fjallað er um rannsóknaráætlunina og fræðilegan ramma hennar og gerð grein fyrir efni ritsins og skipulagi þess. Meginviðfangsefnið eru rannsóknir á málviðhorfum sem byggjast á tilraunum og prófum og sækja m.a. fyrirmyndir til langrar rannsóknarhefðar á því sviði í Danmörku. Í innganginum er því gerð allítarleg grein fyrir dönsku rannsóknunum, aðferðum sem þar hefur verið beitt og helstu niðurstöðum þeirra. Greinunum er skipað í tvo flokka. Í þeim fyrri, sem hefur yfirskriftina „(De)standardisation studies using Speaker Evaluation Experiments“, eru átta greinar sem fjalla um athuganir á máltilbrigðum þar sem athygli þátttakenda er beint að málnotendum fremur en málnotkuninni sem slíkri og áhersla er lögð á talað mál. Í síðari hlutanum eru sjö greinar undir yfirskriftinni „Methodological concerns and alternative approaches“. Þar á meðal er grein um mat á rituðum íslenskum textum, „Evaluation of different registers in Icelandic written media“, eftir Ara Pál Kristinsson og Amöndu Hilmarsson-Dunn. Einnig eru í þessum hluta greinar um aðferðafræði og fræðilegan grundvöll athugana á málviðhorfum og málhugmyndafræði frá ýmsum sjónarhornum.

Rit um málstefnu

Knudsen, Karin Jóhanna L., Hjalmar P. Petersen & Kári á Rógvi (ritstj.). *4 or more languages for all: Language policy challenges of the future*. Oslo: Novus forlag. 2012. (153 bls.) ISBN 978-82-7099-715-2.

Ritið er safn átta greina sem byggjast á úrvali fyrirlestra af þverfaglegri ráðstefnu sem haldin var í Færeyjum sumarið 2011 undir yfirskriftinni „4 or more languages for all: Language policy challenges of the future“. Höfundarnir koma úr ólíkum áttum, bæði landfræðilega og faglega, því meðal þeirra eru sérfræðingar á sviði málfræði, sagnfræði, bókmenntafræði, félagsfræði og lögfræði. Greinarnar spanna því vítt svið og höfundar nálgast viðfangsefnið frá mismunandi sjónarhorni. Sem dæmi um ólíka nálgun má nefna sögulega grein um fjöltyngi í Danaveldi fyrir daga Þjóðríkisins eftir sagnfræðinginn Steen Bo Frandsen, grein Malan Marnersdóttur um þýðingar á verkum Williams Heinesens á færeysku, þau málviðhorf sem þar birtast og áhrif þeirra á textann, og greinina „Who is `one of us'“ eftir Dimitry Kochenov, prófessor

í Evrópurétti, sem fjallar um sambandið milli ríkisborgararéttar, tungumáls og minnihlutasamfélaga víðs vegar í Evrópu. Í tveimur greinum er vísað beint til málstefnu Norðurlanda frá 2006 (http://www.norden.org/is/utgafa/utgefing-efni/2007-746/at_download/publicationfile) þar sem m.a. er kveðið á um samhliða tungumálanotkun, bæði hvað varðar sambúð opinbers máls og minnihlutamála í einstökum ríkjum og sambúð þjóðtungnanna og ensku. Annars vegar fjallar Anne Holmen um efnið frá sjónarhóli minnihlutahópa í Danmörku í greininni „Does the Nordic concept of parallel language use apply to minority children in Denmark?“. Hins vegar fjallar Birna Arnbjörnsdóttir um samband þjóðtungunnar, dönsku og ensku á Íslandi og í Færeyjum í greininni „Four Languages in a Changing Nordic Linguistic Environment“. Hún beinir einkum sjónum að því hversu gott vald íslenskir og færeyskir háskólanemar hafa á dönsku og ensku, hvaða áhrif það hefur á nám þeirra að þurfa að nota önnur mál en móðurmálið í námi sínu og hvernig megi auka færni þeirra í því samhengi. Þessar greinar, einkum grein Birnu, eru áhugaverðar í samanburði við grein Ara Páls Kristinssonar og Haraldar Bernharðssonar í þessu hefti þar sem þeir fjalla um notkun íslensku og ensku í háskólum á Íslandi í ljósi málstefnu Norðurlanda en þeir nálgast efnið úr svolítið annarri átt.

Sigurður Jónsson, Christer Laurén, Johan Myking & Heribert Picht.
Parallellspråk og domene / Parallelsprog og domæne / Parallellspråk och domän / Samhliða mál og umdæmi / Rinnakkaiskieli ja domeeni. Oslo: Novus forlag, 2013. (196 bls.) ISBN 978-82-7099-726-8.

Í bókinni er umræða um málstefnu Norðurlanda, bæði í heild og innan einstakra ríkja eða svæða. Sérstök áhersla er lögð á hugtökin „samhliða mál“ (d. *parallelsprog*) og „umdæmi“ (d. *domæne*), merkingu þeirra og notkun, einkum í tengslum við sérfræðimál, t.d. í háskólum. Í því sambandi er m.a. gerð grein fyrir stöðunni í hverju málsamfélagi fyrir sig. Höfundarnir eru norrænir iðorðafraeðingar.

Ný rit í nafnfræði

Talsvert kom út um norræna nafnfræði á árinu 2013 eins og fyrri ár, ekki síst í tímaritum en einnig í útgáfum *Norrænu nafnfræðisamtakanna* (NORNA, Nordiska samarbetskommittén för namnforskning). Á árinu 2013 komu út NORNA-rapporter 89 og 90 og hafa að meðaltali komið út um tvö hefti á ári síðan samtökin voru stofnuð 1971. Í NORNA-rapporter eru einkum gefin út greinasöfn sem tengjast ráðstefnum og þingum samtakanna.

Nøvn i strandamentanini/Nævne i kystkulturen. Forelæsninger fra det 41. NORNA-symposium i Tórshavn 2.-4. juni 2011. Redaktion Tina K. Jakobsen, Kristin Magnussen, Anfinnur Johansen og Eivind Weyhe.

(NORNA-rapporter 89.) Uppsala: NORNA-förlaget. 2013. (380 bls.) ISBN 978-917-276-088-2.

Í ritinu eru 19 greinar sem tengjast nöfnum og strandmenningu á einn eða annan hátt. Greinarnar fjalla bæði um örnefni og mannanöfn í strandmenningunni á Norðurlöndum, frá Finnlandi í austri til Íslands í vestri en nær líka allt suður til Hollands. Fjallað er bæði um nútímanöfn og nöfn frá miðöldum og síðmiðöldum. Við sögu koma m.a. nöfn á seglskútum við Finnlandsstrendur (Anita Schybergson), nöfn á veiðistöðum við Ísland (Svavar Sigmundsson) og nöfn sem koma fyrir í Knýtlinga sögu (Alexandra Petrulich). Guðrún Kvaran á greinina „Íslandske person- og gadenavne tilknyttet havet“. Þar er sagt frá eiginnöfnum fólks eins og *Ægir* og *Unnur* og samsetningum með *Haf*, *Mar*- og *Sæ*- og einnig frá götum sem draga heiti sitt af sjónum. Þá fjallar Peder Gammeltoft um stöðu örnefnarannsókna í nútímanum og skyggnist inn í framtíðina. Ritinu lýkur með samantekt yfir umfjöllunarefnið eftir Mats Wahlberg. Greinar eru á dönsku, norsku og sænsku með útdráttum á ensku eða þýsku. Ritið kallast á við NORNA-rapporter 41 frá 1989 sem ber titilinn *Stadnamn i kystkulturen*.

Namn i stadsmiljö. Handlingar från NORNA:s 42 symposium i Helsingfors den 10–12 november 2011. Redigerade av Leila Mattfolk, Maria Vidberg och Pamela Gustavsson. (NORNA-rapporter 90.) Helsingfors: Institutet för de inhemska språken og NORNA-förlaget. 2013. (270 bls.) ISBN 978-952-544-682-1.

Í ritinu eru sextán greinar eftir jafnmarga höfunda. Greinarnar fjalla á einhvern hátt um nöfn í borgum og öðru þéttbýli, hvort sem um er að ræða nöfn á stöðum eða fólki. Þannig er þarna að finna greinar sem fjalla sérstaklega um rannsóknasviðið þéttbýlisnöfn (*urban names, urbane namn*) (Gunnstein Akselberg), um slangur í Helsinki (Mona Forsskåhl), um mannanöfn í sænskum bæjum á 17. öld (Katharina Leibring og Kristina Neumüller), um hvernig þéttbýlisnöfn eru notuð í auglýsingaskyni (Staffan Nyström) og um óformleg nöfn sem verða til meðal barna í þéttbýli í Gautaborg, m.a. í fleirtyngdu umhverfi (Maria Löfdahl og Sofia Tingsell). Þá fjallar Marianne Blomqvist um þær leifar sem kýr hafa skilið eftir í örnefnum í strandhéruðum Finnlands frá miðöldum til nútíma. Greinarnar eru á norsku og sænsku en með enskum útdráttum.

Upplýsingar um hvernig hægt er að panta ritin er að finna á heimasíðunni www.norna.org.

Ainiala, Terhi, Minna Saarelma og Paula Sjöblom. *Names in Focus. An Introduction to Finnish Onomastics.* Þýð.: Leonard Pearl. (Studia Fennica Linguistica 17.) Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 2012. (287 bls.) ISBN 978-952-222-387-6.

Þriðja ritið sem hér verður nefnt ber titilinn *Names in Focus. An Introduction to Finnish Onomastics*. Það kom upphaflega út á finnsku árið 2008. Höfundarnir

eru Terhi Ainiala, Minna Saarelma og Paula Sjöblom, allar háskólakennarar í nafnfræði í Finnlandi. Skrifað er um efnið frá finnskum sjónarhóli en skírskotunin er miklu víðari en svo og má þetta teljast ágætt inngangsrít að fræðunum. Sambærileg rit eru til á hinum skandinavísku málunum en þau eru flest komin talsvert til ára sinna. Sjö aðalkaflar eru í bókinni. Fyrsti kafli er um fræðilegan bakgrunn nafnfræðinnar og kenningar. Fjallað er um skilgreininguna á nöfnum annars vegar og orðum hins vegar en það er síður en svo einfalt mál. Annar kafli er um finnskar heimildir og finnska rannsóknasögu. Aðalkaflarnir tveir eru um örnefni (kafli 3) og manna-nöfn (kafli 4). Í örnefnakaflanum er fjallað um málfræði örnefna og merk-ingarfræði, um orðmyndun meðal örnefna, orðsifjafraði, formleg nöfn og óformleg og nöfn í þéttbýli. Fróðlegur er kafli um mun á nafnasafni (*onomastikon*) barna og fullorðinna. Kaflinn um mannanöfn hefst á inngangi um mannanöfn, um tengsl nafna og menningar og um mismunandi nafnakerfi. Fjallað er sérstaklega um nafnakerfi í Evrópu, um finnska mannanafna-fræði, um viðurnefni og gælunöfn og nöfn minnihlutahópa. Kaflar 5–7 eru um dýranöfn, nöfn úr viðskiptalífínu og nöfn í bókmenntum. Af þessum þremur síðastnefndu er 6. kafli, um viðskiptanöfn, ekki síst áhugaverður. Þar er fjallað er um nöfn á fyrirtækjum, vörum, vörumerkjum og öðru því sem tengist atvinnulífi og auglýsingastarfsemi í nútímanum (e. *commercial names*). Þessum flokki nafna hefur ekki mikið verið sinnt á Íslandi og þar liggur mikið efni órannsakað. Ritaskrá og atriðisorðaskrá fylgja með. Utgefandi er Finnish Literature Society í Helsinki (www.finlit.fi).

Hallgrímur J. Ámundason
hja@hi.is

Ný tíðniorðabók

Quasthoff, Uwe, Sabine Fiedler & Erla Hallsteinsdóttir (ritstj.). *Frequency Dictionary Icelandic. Íslensk tíðniorðabók. ISL.* (Frequency Dictionaries 3.) Leipzig: Leipziger Universitätsverlag. 2012. (x + 109 bls. ásamt geisladiski.) ISBN 978-3-86583-656-4.

Þetta verk lætur ekki mikið yfir sér við fyrstu sýn, ríflega hundrað síður í fremur litlu broti. Prentaði hlutinn geymir þó ekki nema brot af sjálfri tíðniorðabókinni því sjálf er hún að stærstum hluta á meðfylgjandi geisladiski. Í bókinni er inngangur að verkinu þar sem gerð er grein fyrir efniviðnum og úrvinnslu hans og birtar ýmsar áhugaverðar tölfræðilegar upplýsingar um orðaforðann, t.d. um tíðni bókstafa og atkvæðagerðir, lengd orðmynda, samspil tíðni og lengdar o.fl. Þar er auk þess skrá yfir þúsund algengustu orðmyndirnar í tíðniröð og önnur yfir 10 þúsund algengustu orðmyndir í

stafrófsröð. Meginhluti sjálfrar tíðniorðabókarinnar er svo á geisladiskinum, skrá yfir eina milljón orðmynda sem eru þær algengustu í málheildinni sem liggur að baki ásamt tíðniupplýsingum um þær. Skráin er annars vegar birt í stafrófsröð á pdf-formi (í þremur hlutum) og hins vegar í þremur textaskjölum þar sem efninu er í fyrsta lagi raðað í stafrófsröð, í öðru lagi í tíðniröð og í þriðja lagi í öfugri stafrófsröð. Rafræna efnið má nota á margvíslegan hátt með svokölluðu „creative commons“ leyfi (CC-BY) sem heimilar notendum að hlaða efninu niður og vinna frekar úr því.

Orðmyndirnar og tíðniupplýsingarnar byggjast á risastóru textasafni með tæplega 34 milljónum setninga og 545 milljónum lesmálsaða. Textarnir eru frá tímabilinu 2001–2011 og þeir eru að stærstum hluta fengnir úr íslensku vefsíðusafni Landsbókasafns – Háskólabókasafns og úr íslenskri útgáfu *Wikipedia* en einnig er í safninu allmikið efni úr dagblöðum. Efnið endurspeglar því íslenska nytjatexta í upphafi 21. aldar, einkum ritmálið eins og það birtist í vefmiðlum. Öll úrvinnsla efnisins var rafræn og er aðferðunum lýst í inngangi verksins. Einungis sá hluti efnisins sem birtist í prentaða hlutanum, þ.e.a.s. skrár um 10 þúsund algengustu orðmyndirnar, var yfirfarinn handvirkt. Tíðniupplýsingarnar snúa því að orðmyndum fremur en orðum. Mismunandi myndir sama orðs, hvort sem þær tengjast ólíkum rithætti eða beygingu, eru ekki tengdar saman og orðmyndum með stórum og litlum upphafsstaf er haldið aðgreindum. Þannig birtist t.d. orðið *adrenalín* í þrettán myndum: *Adrenalin*, *adrenalin*, *Adrenaline*, *adrenaline*, *adrenalín*, *Adrenalín*, *adrenalíni*, *Adrenalíni*, *adrenalínið*, *Adrenalínið*, *adrenalíninu*, *adrenalíns* og *adrenalínsins*; í stafrófsröðuðu listunum birtast myndirnar þó yfirleitt í röð eða a.m.k. í námunda hver við aðra svo notendur hafa yfirsýn yfir þær. Einstakar orðmyndir geta sömuleiðis verið tví- eða margræðar, t.d. *Gestur* (sérafnafr nafn eða samnafn (í upphafi setningar)), *hafi* (so. *hefur* eða no. *haf*) o.s.frv. Orðabókin er systurverkefni *Íslensks orðasjóðs* (http://wortschatz.uni-leipzig.de/ws_isl/) sem byggir á sama textagrunni og með því að nota hann samhliða má fá hugmynd um dreifingu og að nokkru leyti merkingu orðmyndanna í *Íslenskri tíðniorðabók*.

Íðorð og sérfræðimál

Tölvuorðasafn. Íslenskt-enskt, enskt-íslenskt. 5. útgáfa, aukin og endurbætt. Orðanefnd Skýrslutæknifélags Íslands tók saman. Reykjavík: Orðanefnd Skýrslutæknifélags Íslands. 2013. (570 bls.) Rafræn útgáfa (pdf: http://tos.sky.is/site_media/TO_utgafa5.pdf) og vefútgáfa (<http://tos.sky.is/>).

Nýlega kom út fimmta útgáfa af *Tölvuorðasafni*. Fyrsta útgáfa þess er frá 1983 og síðan kom það út 1986, 1998 og 2005, aukið og endurbætt með hverri nýrri útgáfu. Í formála Sigrúnar Helgadóttur, formanns orðanefndarinnar, er gerð ítarleg grein fyrir efni útgáfunnar. Þar kemur m.a. fram að hugtökum hafi

fjölgað um tæplega 4% frá síðustu útgáfu og samkvæmt því eru í henni u.þ.b. átta þúsund hugtök. Auk þess hafi eldra efni verið yfirfarið og endurskoðað. Nýja útgáfan er einungis birt rafrænt á vef Skýrslutæknifélagsins. Þar má bæði leita að íslenskum og enskum heitum í vefútgáfu safnsins og sækja orðasafnið í heild sem pdf-skjal til útprentunar eða notkunar í eigin tölvu. Einnig má sækja orðasafnið á sérstöku sniði (TBX 'Term Base eXchange') sem hentar fyrir þýðingarminni og til nota í máltæknaverkefnum.

Orðasafn í líffærafræði. I. Stoðkerfi. Enska – latína – íslenska. Ritstj.: Jóhann Heiðar Jóhannsson. (Íðorðarit Stofnunar Árna Magnússonar í íslenskum fræðum 3.) Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum. 2013. (56 bls.; rafræn útgáfa (pdf: <http://www.ordabanki.hi.is/files/stodkerfi.pdf>). ISBN 978-9979-654-278.

Þetta er fyrsti hluti nýs orðasafns í læknisfræði. Það byggir að hluta á *Íðorðasafni lækna* sem kom út í heftum á árunum 1986–1989 og á alþjóðlegu líffæraheitunum, *Terminologia Anatomica*. Orðasafnið er skipulagt þannig að fyrst kemur flokkaður orðalisti með enskum uppflettiorðum og jafnheitum á latínu og íslensku ásamt stuttri skilgreiningu og er það meginhluti verksins. Á eftir fylgja svo tveir stafrófsraðaðir orðalistar, annar með enskum uppflettiorðum og íslenskum jafnheitum og hinn með íslenskum uppflettiorðum og jafnheitum þeirra á ensku.

Orðasafnið er gefið út í prentuðu kveri en það má einnig sækja sem pdf-skjal á vef Orðabanka Íslenskrar málstöðvar (<http://www.ordabanki.hi.is>). Orðasafnið er þriðja ritið í nýrri ritröð, Íðorðarit Stofnunar Árna Magnússonar í íslenskum fræðum. Hin fyrri, sem bæði komu út 2012, eru orðasöfn í stjórnmálafræði og faraldsfræði.

Ari Páll Kristinsson & Jóhannes B. Sigtryggsson (ritstj.). *Juridisk sprog i Norden*. Rapport fra en nordisk konference om klarsprog, Reykjavík 11.–12. oktober 2011. Nordisk sprogkoordination. 2012. (111 bls.) Rafræn útgáfa: http://nordisksprogkoordination.org/dokumenter-til-download/Juridisk_sprog_i_norden.pdf. ISBN: 978-87-89410-50-0.

Þetta er ráðstefnurit frá 6. norrænu ráðstefnunni um málskýrð sem haldin var í Reykjavík haustið 2011. Þema hennar var lögfræðimál á Norðurlöndum með áherslu á þýðingar lögfræðilegra texta og margmála lagatexta. Í ritinu eru birtar átta greinar sem byggjast á fyrirlestrum af ráðstefnunni auk útdráttu úr öllum 13 fyrirlestrunum sem haldnir voru og fjórum veggspjöldum sem þar voru kynnt. Útdráttunum fylgja stutt ágríp af ferli fyrirlesaranna. Ritið er einungis gefið út rafrænt á vef Skrifstofu um norrænt tungumála-samstarf (d. *Nordisk sprogkoordination*).

Nýtt afmælisrit

Guðrún Kvaran. *Glíman við orðin*. Ritgerðasafn gefið út í tilefni sjö-tugsafmælis höfundar 21. júlí 2013. Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum. 2013. (xiv + 374 bls.) ISBN 978-9979-654-25-4.

Í ritinu er safnað saman úrvali greina eftir Guðrúnu Kvaran sem gefa yfirlit yfir viðfangsefni hennar og skrif á löngum starfsferli. Greinarnar eru alls níttján og þeim er skipað í fimm flokka eftir efni: Orðabókafræði, nafnfræði, orðfræði og orðsifjar, Biblíumál og loks málfræðiskrif fyrri alda. Sem dæmi um greinar í ritinu má nefna „Andans kona og orðabókarpúl“ sem fjallar um orðabókastörf Bjargar C. Þorláksdóttur og framlag hennar til *Íslensk-danskrar orðabókar* Sigfúsar Blöndals, „Söfnun Þórbergs Þórðarsonar úr mæltu máli“ sem fjallar, eins og nafnið gefur til kynna, um orðasöfnun hans og yfirlitsgrein um íslenskar Biblíuþýðingar, „Almúganum til sæmdar og sáluhjálpar. Um íslenskar Biblíuþýðingar“. Allar hafa greinarnar birst áður, í tímaritum, ráðstefnuritum eða afmælisritum, og þær komu upphaflega út á árunum 1990–2011. Tvær greinar um nafnfræði eru skrifaðar á dönsku en aðrar eru á íslensku. Framan við greinarnar er, auk efnisyfirlits og heilla-óskaskrár (Tabula gratulatoria), formáli ritnefndar, þar sem ferill Guðrúnar er rakinn í stuttu máli og gerð grein fyrir efni og efnisskipun í ritinu. Í bók-arlok er birt ítarleg ritaskrá höfundar þar sem talið er allt sem birst hefur eftir Guðrúnu á prenti, frá árinu 1967 til 2013. Ritnefnd bókarinnar skipuðu þau Gunnlaugur Ingólfsson, Jóhannes B. Sigtryggsson og Þóra Björk Hjartardóttir.

Málvísindi og íslensk málfræði

Höskuldur Þráinsson & Matthew Whelpton (ritstj.). *Chomsky. Mál, sál og samfélag*. Reykjavík: Hugvísindastofnun og Háskólaútgáfan. (385 bls.) ISBN 978-9935-23-016-4.

Í tilefni af heimsókn Noams Chomskys á 100 ára afmæli Háskóla Íslands 2011 var stofnað til þverfræðilegs meistaranámskeiðs þar sem fyrirlesarar voru úr ýmsum deildum Háskóla Íslands auk gestafyrirlesara frá Háskólanum á Akureyri og Háskólanum á Bifröst. Fyrirlestrararnir fjölluðu um framlag Chomskys til vísinda, samfélagsmála og stjórnmálaumræðu og sjálfur hélt hann sérstakan, opinn fyrirlestur um fræðilega afstöðu sína í málvísindum í tengslum við námskeiðið auk opinbers hátíðarfyrirlesturs um stjórnmál og samfélag. Báðir fyrirlestrar Chomskys eru birtir í ritinu, hvor um sig sem inngangur að hinum tveimur hlutum verksins: „Maður, mál og sál“ og „Maður og samfélag“. Í fyrri hlutanum eru auk greinar Chomskys, „The ‘Generative Enterprise’: Its Origins, Goals, and Prospects“, ellefu greinar sem

byggjast á fyrirlestrum úr námskeiðinu. Þær eru flestar um málvísindaleg efni en einnig á sviði sálfræði og félagsvísinda. Í heild veita þessar greinar ágætt yfirlit yfir hugmyndir og kenningar Chomskys á sviði hugvísinda og áhrif þeirra á rannsóknir á Íslandi, einkum á íslensku máli og málfræði, og í sumum þeirra er einnig vikið að öðrum kenningum í hugvísindum og þær bornar saman við hugmyndir Chomskys. Áhrif hans birtast á margvíslegan hátt, þ.á m. í vali á viðfangsefnum, sjónarhorni og fræðilegum grundvelli rannsókna. Síðari hlutinn hefst á grein Chomskys, „The Two 9/11s: Their Historical Significance“. Titillinn vísar annars vegar til valdaránsins í Chile 1973 og hins vegar til árásarinnar á tvíburaturnana í New York 2001 en báðir atburðirnir áttu sér stað 9. september. Auk þess eru í þessum hluta fjórar greinar sem hver á sinn hátt fjalla um samfélags- og stjórnmálaumræðu og áhrif Chomskys á því sviði. Flestar greinarnar í ritinu eru á íslensku með útdrætti á ensku en greinar Chomskys og ein grein til viðbótar í hvorum hluta eru birtar á ensku með útdrætti á íslensku. Auk þess er inngangur ritstjóra birtur á báðum málunum.

Höskuldur Þráinsson, Ásgrímur Angantýsson & Einar Freyr Sigurðsson (ritstj.). *Tilbrigði í íslenskri setningagerð. I. Markmið, aðferðir og efniviður*. Reykjavík: Málvísindastofnun Háskóla Íslands. 2013. (127 bls.) ISBN 978-9979-853.

Í ritinu er gerð grein fyrir rannsóknarverkefninu „Tilbrigði í íslenskri setningagerð“ og niðurstöðum þess og er þetta fyrsta bindi af þremur. Verkefnið naut öndvegisstyrks frá Rannsóknasjóði 2005–2007 og fól í sér viðamikla rannsókn á setningafræðilegum tilbrigðum í nútímamáli, einkum með þremur skriflegum yfirlitskönnunum en jafnframt með athugunum sem byggðust á textagögnum úr talmáli og óformlegu ritmáli. Ritið skiptist í fimm kafla sem fjalla fyrst og fremst um markmið, aðferðir og efnivið í rannsókninni í heild en í síðustu tveimur köflunum er auk þess gerður samanburður á niðurstöðum úr ólíkum hlutum rannsóknarinnar. Í seinni bindunum tveimur, sem væntanleg eru á næstunni (efnisyfirlit þeirra er birt með efni fyrsta bindis), verður svo gerð nánari grein fyrir niðurstöðunum í heild (2. bindi) og sérathugunum sem byggja á niðurstöðum um einstök setningafræðileg fyrirbæri (3. bindi).

